

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2019-12-20 i mål FT 4509-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

Nellie, se Partsbilaga sekretess

Ombud: Jur.kand. Silas Alikí Quezada
Folkets juristbyrå
Arbetargatan 29
112 45 Stockholm

Motpart

Stockholms kommun, 212000-0142
105 35 Stockholm

Ombud: Stadsadvokaten Klas Stålnacke
Stockholms stad
Hantverkargatan 3 A
105 35 Stockholm

SAKEN

Diskrimineringsersättning

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten fastställer tingsrättens dom.
2. Det som tingsrätten har beslutat om sekretess ska fortsätta att gälla.
3. Sekretessbestämmelsen i 36 kap. 4 § första stycket 2 offentlighets- och sekretesslagen ska fortsätta att vara tillämplig på de identitets- och övriga personuppgifter avseende Nellie som finns intagna i tingsrättens aktbilaga 7 och 27, vilka har lagts fram vid hovrättens huvudförhandling inom stängda dörrar. Samma sekretessbestämmelse ska fortsätta att vara tillämplig på identitetsuppgifterna i partsbilagan till denna dom.

Dok.Id 1795659

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290	Birger Jarls Torg 10	08-561 670 00		måndag – fredag
103 17 Stockholm		08-561 672 90		09:00–16:30
		E-post: svea.hovratt@dom.se		
		www.svea.se.		

4. Nellie ska ersätta Stockholms kommun för dess rättegångskostnad i hovrätten med 1 442 kr. Beloppet avser rättslig rådgivning.
-

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Nellie har yrkat att hovrätten ska bifalla hennes käromål i tingsrätten, dock med den justeringen att ränta begärs från den 11 april 2019. Nellie har vidare yrkat att hovrätten ska befria henne från skyldigheten att ersätta Stockholms kommun (i fortsättningen Staden) för dess rättegångskostnad i tingsrätten och i stället förplikta Staden att ersätta hennes rättegångskostnad där.

Staden har motsatt sig att tingsrättens dom ändras.

Parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Parternas talan och utredningen i hovrätten

Parterna har åberopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på i huvudsak samma sätt som i tingsrätten.

Skriftlig bevisning och fotografier har åberopats. Hovrätten har tagit del av förhören med Anna Stendin, Remi Puig, Karin Henriksson och Happy Hilmarsdottir.

Nellies påstående om att hon utsatts för diskriminering

Nellie är född pojke men identifierar sig som flicka. Nellie har gjort gällande att Staden genom Eriksdalsskolan har utsatt henne för indirekt diskriminering som har samband med hennes könsöverskridande identitet eller uttryck. Enligt Nellie missgynnas hon på grund av sin könsöverskridande identitet genom tillämpning av Eriksdalsskolans beslut den 16 april 2018 om att elever som av olika skäl inte vill byta om i det könsdefinierade omklädningsrum som eleven biologiskt tillhör kan använda ett tredje utrymme. Beslutet finns intaget som bilaga 1 till tingsrättens dom.

Nellie har hävdat att missgynnandet av henne har ett direkt orsakssamband med hennes könsöverskridande identitet. Hon har vidare anfört bl.a. följande (se s. 3 i tingsrättens dom). Missgynnandet består i att hon inte får byta om i tjejernas omklädningsrum trots

att hon identifierar sig som tjej samt att hon särbehandlas och tvingas att byta om i ett könsneutralt duschutrymme, vilket för andra elever är ett fritt val. Detta har lett till att hon mår dåligt. Hon identifierar sig inte som könsneutral och efterfrågar därför inte ett könsneutralt omklädningsrum. Hon identifierar sig som tjej och ska därför ha rätt att byta om i tjejernas omklädningsrum, som andra tjejer. Hon behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation, dvs. en tjej som har en könsidentitet som överensstämmer med det juridiska könet. Missgynnandet av henne som beslutet innebär är inte nödvändigt eller proportionerligt.

Stadens inställning

Staden har bestritt att den utsatt Nellie för indirekt diskriminering och anfört bl.a. följande (se s. 4 i tingsrättens dom). Staden har inte fattat något specifikt beslut som gäller Nellie. Det förhållandet att Nellie inte får byta om i omklädningsrummet för tjejer utgör inget missgynnande av henne och har inte heller något samband med hennes könsöverskridande identitet. Beslutet har alltså inte särskilt missgynnat Nellie jämfört med andra elever som inte har könsöverskridande identitet. Inga elever med ett biologiskt eller juridiskt kön av ett slag tillåts att byta om i de könsdefinierade omklädningsrummen som tillhör det motsatta könet. Nellie har därmed inte behandlats sämre än andra elever i en jämförbar situation. Hon har inte tvingats att byta om i ett könsneutralt utrymme.

Diskrimineringslagens bestämmelser om förbud mot diskriminering, m.m.

Av 2 kap. 5 § diskrimineringslagen (2008:567) framgår att den som bedriver skolverksamhet inte får diskriminera en elev som deltar i verksamheten.

Enligt 1 kap. 4 § 2 diskrimineringslagen avses med uttrycket *indirekt diskriminering* att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med bl.a. viss könsöverskridande identitet eller uttryck, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Enligt 1 kap. 5 § första stycket 2 avses med *könsöverskridande identitet eller uttryck* att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön.

Av 5 kap. 1 § första stycket diskrimineringslagen framgår att den som bryter mot förbudet mot diskriminering ska betala diskrimineringsersättning för den kränkning som överträdelsen innebär.

Frågan om Nellie har missgynnats särskilt av skolans beslut

Som Nellie har anfört leder skolans beslutet till att hon inte får byta om i tjejernas omklädningsrum trots att hon identifierar sig som tjej.

I förarbetena till diskrimineringslagen anges att det inte är avsikten att någon med åberopande av diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck ska kunna begära att en utbildningsanordnare ska inrätta särskilda omklädningsrum för den som inte vill nyttja vad som är avsett för kvinnor eller män (se prop. 2007/08:95 s. 496). Som Nellie har anmärkt är det inte det hon begär. Frågan är i stället om Nellie har blivit indirekt diskriminerad på grund av sin könsöverskridande identitet genom att hon inte tillåts byta om i det omklädningsrum som är avsett för motsatt kön, dvs. tjejerna.

Med missgynnande i fråga om indirekt diskriminering menas detsamma som i fråga om direkt diskriminering, dvs. faktiskt liden skada, obehag eller annan nackdel. Missgynnande uppstår när någon tillämpar en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som verkar neutralt men som vid en närmare granskning i praktiken typiskt sett missgynnar personer som tillhör någon av de grupper som skyddas i lagstiftningen, t.ex. personer med viss könsöverskridande identitet. Det tar sig uttryck i att de personerna jämfört med andra har svårare att uppfylla kriteriet eller bestämmelsen eller att förfaringssättet medför en negativ effekt för dem. (Se a. prop. s. 490.)

Av utredningen framgår att Nellie har mått dåligt av att inte få byta om i det könsdefinierade omklädningsrum som motsvarar hennes könsidentitet. Detta är dock inte

För att avgöra om ett krav kan komma att särskilt missgynna personer ur en viss grupp måste en jämförelse göras mellan den grupp som en person tillhör och någon annan grupp. Jämförelsen ska ta sikte på den andel av de som kan, eller inte kan, uppfylla kravet i de grupper som jämförs. Skillnaden mellan de som kan respektive inte kan uppfylla kravet i de grupper som jämförs bör vara betydande för att någon ur en grupp ska anses ha missgynnats genom det uppställda kravet (se a. prop. s. 490 f.).

Eriksdalsskolans beslut innebär att ingen elev tillåts byta om i ett omklädningsrum som är avsett för motsatt kön. Jämfört med en grupp pojkar eller en grupp flickor som inte har könsöverskridande identitet, är det lika stor andel i dessa grupper som utesluts från att byta om i ett omklädningsrum avsett för motsatt kön som det är i en grupp personer med könsöverskridande identitet. Det innebär att skolans beslut inte i praktiken missgynnar personer med könsöverskridande identitet i den mening som avses i diskrimineringslagen. Som tingsrätten angett ska käromålet därför ogillas redan av det skälet att skolans beslut inte kan komma att särskilt missgynna personer med könsöverskridande identitet, och därmed inte heller Nellie.

Intresseavvägningen

Även om det aktuella beslutet skulle anses utgöra ett särskilt missgynnande instämmer hovrätten i det tingsrätten anført om att skolans beslut har ett berättigat syfte och att beslutet är både lämpligt och nödvändigt.

Tingsrättens dom i huvudsaken ska således inte ändras.

Rättegångskostnader

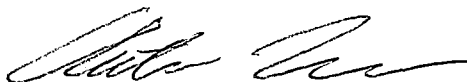
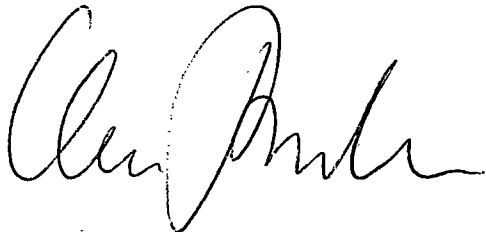
Vid denna utgång ska tingsrättens dom stå fast även när det gäller rättegångskostnaderna där. Vidare ska Nellie ersätta Stadens rättegångskostnad i hovrätten. Nellie har inte haft någon erinran mot den begärda ersättningen.

Sekretess

Vid uppspelningen av de förhör som hölls vid tingsrättens huvudförhandling, vilken inte hölls inom stängda dörrar, har framkommit att både förhörspersoner och ett ombud vid upprepade tillfällen nämnt Nellie vid förnamn. Det saknas därför möjlighet att förordna om fortsatt sekretess beträffande hennes förnamn. I övrigt ska fortsatt sekretess gälla i enlighet med vad som anges i domslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2022-04-28

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Christina Jacobsson och Christer Lundh samt tf. hovrättsassessorn Malin Wictor, referent.

PARTER**Kärande**

Byrån mot Diskriminering i Östergötland, 802417-4305
c/o Anna Quarnström
Torsgränd 15
603 63 Norrköping

Ombud: juristen Anna Quarnström och Elias Ibrahim
Adress som käranden

Svarande

Stockholms kommun, 212000-0142
105 35 Stockholm

Ombud: Klas Stålnacke
c/o Stockholms stad
Hantverkargatan 3 A, 2 tr
105 35 Stockholm

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
 2. Sekretessbestämmelsen i 36 kap. 4 § 2 p offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på uppgifter i aktbilagorna 7 och 27 som föredragits bakom stängda dörrar och som röjer A:s personuppgifter.
 3. Byrån mot Diskriminering i Östergötland ska ersätta Stockholms kommun för dess rättegångskostnad med 1 380 kr, vilket avser rättslig rådgivning.
-

BAKGRUND

Nedan används beteckningen A för den person som Byrån mot Diskriminering i Östergötland ("Byrån") gör gällande har blivit diskriminerad av Stockholms kommun ("Staden"). A:s vårdnadshavare har medgett att Byrån som part för A:s talan enligt 6 kap. 2 § diskrimineringslagen.

A föddes 2006 med det biologiska könet man och hon fick vid födseln en pojkes personnummer. A identifierar sig idag som tjej. A har diagnosen könsdysfori. A har påbörjat en könsutredning vilket är första steget för att få genomgå en könsbekräftande behandling så att hon sedan kan byta juridiskt kön i enlighet med lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall.

A är elev på Eriksdalsskolan och omfattas av skolplikten enligt skollagen. Under hösten 2017 har A framfört önskemål till skolan om att hon ska få byta om i de omklädningsrum som är avsedda för tjejer. Skolan har nekat A rätt att byta om i tjejernas omklädningsrum. Skolan har erbjudit A olika alternativ för ombyte, bland annat möjligheten att byta om i ett tredje utrymme där A kunnat ta med sig tre till fyra vänner. Skolans skriftliga beslut bifogas som bilaga 1.

Byrån har den 28 mars 2019 ansökt om stämning mot Staden och gjort gällande att Staden har utsatt A för indirekt diskriminering och därför ska betala diskrimineringsersättning till A.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Byrån har yrkat att Staden till A ska betala diskrimineringsersättning med ett belopp om 23 200 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker.

Staden har bestritt Byråns yrkande. Staden har dock vitsordat ett belopp om 15 000 kr som skäligt i och för sig samt sättet att beräkna ränta.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

GRUNDER

Byrån

Staden genom Eriksdalsskolan har brutit mot diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 § diskrimineringslagen och ska därför utge diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § samma lag.

Staden har utsatt A för indirekt diskriminering som har samband med hennes könsöverskridande identitet eller uttryck. Genom tillämpning av skolans skriftliga beslut daterat den 16 april 2018 (bilaga 1) om att elever som av olika skäl inte vill byta om i det könsdefinierade omklädningsrum som eleven biologiskt tillhör kan använda ett tredje utrymme missgynnas A på grund av sin könsöverskridande identitet. Missgynnandet av A har ett direkt orsakssamband med A:s könsöverskridande identitet.

Missgynnandet består i att A inte får byta om i tjejernas omklädningsrum trots att hon identifierar sig som tjej samt att hon särbehandlas och tvingas byta om i ett könsneutralt duschutrymme vilket för andra elever är ett fritt val. Detta har lett till att A mår dåligt. A identifierar sig inte som könsneutral och efterfrågar därför inte ett könsneutralt omklädningsrum. A identifierar sig som tjej och ska därför ha rätt att byta om i tjejernas omklädningsrum som andra tjejer. A behandlas sämre än någon annan i en jämförbar situation, d.v.s. en tjej som har en könsidentitet som överensstämmer med det juridiska könet. Missgynnandet av A som beslutet innebär är inte nödvändigt eller proportionerligt.

Staden

Staden genom Eriksdalsskolan bedriver sådan verksamhet som avses i 2 kap. 5 § diskrimineringslagen. Det förnekas dock att Staden utsätter A för indirekt diskriminering. Det stämmer att A genom skolans generella beslut den 16 april 2018 (bilaga 1) inte får byta om i tjejernas omklädningsrum på grund av att A tillhör det juridiska och biologiska könet man. Staden har inte fattat något specifikt beslut som bara gäller A. Att A inte får byta om i omklädningsrummen för tjejer utgör inget missgynnande av A och har heller inget samband med hennes könsöverskridande identitet. Beslutet har således inte särskilt missgynnat A jämfört med andra elever som inte har könsöverskridande identitet. Inga elever med ett biologiskt och juridiskt kön av ett slag tillåts byta om i de könsdefinierade omklädningsrummen tillhörande det motsatta könet. A har därmed inte behandlats sämre än andra elever i en jämförbar situation.

A har inte tvingats byta om i ett könsneutralt utrymme.

Staden har haft sakliga skäl till varför A inte har fått byta om i omklädningsrummen avsedda för tjejer. Regeln om att enbart tjejer med kvinnligt juridiskt och biologiskt kön får byta om i dessa omklädningsrum har ett berättigat syfte och den aktuella tillämpningen är lämplig och nödvändig för att uppnå syftet med regeln.

De skäl som görs gällande är följande.

Alla elever har närvaroplikt i skolan, inklusive för idrott och hälsa, varför skolan måste beakta alla elevers behov av att kunna byta om i en miljö som upplevs som trygg. Eleverna har olika kulturell bakgrund och det finns elever med en religion som gör det svårt att byta om tillsammans med någon av motsatt biologiskt kön. Vidare är omklädningsituationen särskilt känslig för barn i A:s ålder som står inför en stor utveckling både fysiskt och psykiskt, bl.a. pubertet, vilket gör tryggheten extra viktig.

Skolan har ett ansvar för eleverna enligt arbetsmiljölagen. Enligt 96 § AFS 2009:2 uppställs krav på att omklädningsrum ska vara skilda för män och kvinnor. Skolan kan inte utgå från en annan definition än den rättsliga som innebär att alla barn vid födseln tilldelas ett av två juridiska kön, baserat på deras biologiska kön.

Eriksdalsskolan har ca 1 160 elever som alla har idrottslektioner och måste byta om flera gånger per vecka. Trycket på omklädningsrummen är stort och det är vanligt att flera klasser överlappar varandra. Det är därför inte möjligt att beakta hur t.ex. elever i bara en klass ställer sig till vem som ska få byta om var.

UTVECKLING AV TALAN

Byrån

A föddes 2006 med en pojkes personnummer. I oktober 2017 fick hon kontakt med barn- och ungdomspsykiatrins könsutredningsteam. A identifierar sig helt som tjej. Det har skett omfattande kontakter mellan A:s vårdnadshavare och skolan om hur omklädning ska hanteras i skolan. A:s vårdnadshavare har efter kontakt med lärare på skolan och vid granskning av skolans likabehandlingsplan uppfattat att A ska behandlas som alla andra. Trots information om att A under hösten 2017 efterfrågade att få byta om i kvinnligt omklädningsrum så fick hon först den 30 januari 2018 tillgång till ett könsneutralt alternativ genom en elektronisk nyckelbricka. A är inte i behov av ett könsneutralt omklädningsrum och har heller inte efterfrågat det. Det är problematiskt att hon erbjudits ett sådant alternativ eftersom A tycker att hon behandlas sämre än andra flickor. Vårdnadshavarna kontaktade skolan för att hitta en annan lösning. A och hennes vårdnadshavare har träffat rektorn och informerat om att det finns skolor med andra lösningar som möjliggör att personer med könsöverskridande identitet kan byta om i det omklädningsrum som är till för det könet de identifierar sig med. Rektorn har i kontakterna hänvisat till de gällande reglerna. I mars 2018 kontaktade A och hennes vårdnadshavare organisationen Barnrättsbyrån för att förstå varför situationen inte kunde lösas. Den 11 april 2018

ägde ett möte rum mellan skolledningen med skoljurist samt A och hennes vårdnadshavare med representanter från Barnrättsbyrån. A och hennes vårdnadshavare krävde då att få ett skriftligt beslut angående omklädningsrummet. Skolan skickade ett beslut daterat den 16 april 2018 (bilaga 1). Beslutet framstår som neutralt, men innebär att transelever inte får samma förutsättningar att byta om i det omklädningsrum som den könsidentitet de har. A hänvisades således till ett tredje alternativ som för andra framstår som ett val men som för henne blir det enda alternativet. A har varit missnöjd med beslutet och hon har i kontakt med sina vårdnadshavare och vården påtalat att det inte känns bra. Barn- och ungdomspsykiatrien har skickat ett intyg till skolledningen med information om vad A:s behov är i förhållande till omklädningsrum. Det framgår att hon måste visas särskild hänsyn. Ett beslut som det skolan har fattat betyder att transpersoner mår sämre eftersom de inte accepteras i sin könsidentitet. Det framgår ingenstans hur skolan beaktat denna information och skolan har inte försökt göra anpassningar efter vårdgivarens rekommendationer. A är än idag hänvisad till ett könsneutralt alternativ. Det är oklart vad beslutet har för omfattning och vilka avvägningar som gjorts inför beslutet. Beslutet har även applicerats när A har varit på Eriksdalsskolan med klassen. A har lidit skada genom beslutet då hon inte accepterats i sin könsidentitet.

Staden

A gick i Eriksdalsskolan i årskurs fyra men slutade på skolan i början av 2017. Vid starten av årskurs fem ångrade hon dock skolbytet och återvände till Eriksdalsskolan. Skälet var att hon hade känt sig otrygg på den andra skolan. När A började i femte klass använde hon sig av pronomen hen och hade ett maskulint namn. Den 17 december 2017 meddelade A och hennes vårdnadshavare till skolan att A bytt till ett kvinnligt namn och ändrat pronomen till hon. Ändringen kunde inte ske direkt i Skatteverkets register, men skolan ändrade sina register redan innan ändringen skedde hos Skatteverket.

Den 21 november 2017, d.v.s. några veckor innan A meddelade namnbytet och byte av pronomen, skulle A:s klass besöka Eriksdalsbadet. Två dagar innan besöket skickade vårdnadshavarna ett e-mail till mentorn i klassen med önskemål om att A skulle få byta om med tjejerna vid besöket. Mentorn hade en dialog med vårdnadshavarna och badet dagen därpå. Eleverna hade dessutom själva haft någon form av omröstning angående A:s önskemål. Omröstningen var inte initierad av skolan och ingen personal närvarade. Eleverna menade att alla tjejer hade röstat för att A skulle få byta om med dem. I efterhand har mentorn dock bedömt att alla tjejer inte tyckte att det var eller är en bra idé att A byter om med dem, men att de inte velat uttrycka det öppet inför andra elever. Samma dag som besöket på badhuset ägde rum stämde mentorn av frågan med rektorn. Rektorn meddelade att även ombyte utanför skolan men som sker inom skolverksamheten ska omfattas av skolans generella regler och att A därför inte fick byta om med tjejerna. Därför behövde ett annat tryggt alternativ hittas för A:s ombyte på badet. Detta ledde till att A och mentorn bytte om tillsammans på en handikapptolett. Det var det alternativ som stod till buds. Det var vid denna händelse som frågan om att A ville byta om med tjejerna först aktualiserades för skolan.

Mentorn, rektorn och den biträdande rektorn började därefter arbeta med frågan om A:s önskemål att få byta om i tjejernas omklädningsrum. I början av december 2017 bekräftade skolledningen det tidigare gällande beslutet, nämligen att ingen elev med visst biologiskt kön får byta om med de som har ett annat biologiskt kön. Detta skulle gälla även för de med könsöverskridande identitet. Istället skulle andra alternativ erbjudas innebärande ombyte utanför de könsdefinierade omklädningsrummen. Skolan har således inte fattat något beslut enbart avseende A, utan beslutet har gällt generellt för alla elever på skolan. A:s vårdnadshavare informerades någon gång i början av december 2017 om beslutet och vilka alternativ som fanns för ombyte. De alternativ som erbjöds var; ett slutet låsbart utrymme med dusch i killarnas omklädningsrum, ombyte i klassrummet, ombyte i lärarrummet, att inte byta om överhuvudtaget och eget omklädningsrum med tillgång genom en tidsbegränsad elektronisk nyckel. A:s vårdnadshavare svarade och meddelade att det sistnämnda alternativet var bäst, men att de ville att A skulle få ta med sig kompisar. Det önskemålet godkändes av skolan. Från

mitten av december 2017 har A haft tillgång till omklädningsrummet, med möjlighet att ta med sig kompisar. I början fanns det dock inte möjlighet att ge A tillgång till omklädningsrummet med elektronisk nyckel utan då fick lärare låsa upp utrymmet. Den 30 januari 2018 fick A en egen elektronisk nyckel som gav henne tillgång till omklädningsrummet.

Under våren 2018 pågick fortsatta diskussioner mellan A:s vårdnadshavare och skolledningen eftersom vårdnadshavarna inte var helt nöjda med situationen. Vårdnadshavarna tillsammans med Barnrättsbyrån hade ett möte med skolledningen under våren. Då begärde vårdnadshavarna ett skriftligt beslut i frågan, vilket sedan redovisades.

Det aktuella omklädningsrummet som A har haft tillgång till har plats för tre till fyra personer. I rummet finns det bänkar, krokar och en dusch vilket är samma funktioner som finns i de andra större omklädningsrummen på skolan. Omklädningsrummet har samma skick som övriga omklädningsrum. För att ta sig till omklädningsrummet går man utifrån och in genom en gymlokal som leder in till omklädningsrummet. Till idrotten tar man sig genom gymmet till en korridor dit alla övriga omklädningsrum leder. A har bytt om i detta omklädningsrum.

Beslutet har fattats av skolans dåvarande rektor efter samråd med utbildningsförvaltningen, grundskolechefen och en jurist på utbildningsförvaltningen. Inför beslutet gjordes en omvärldsöversikt. Diskrimineringsombudsmannen har t.ex. en vägledning riktad till skolor som Staden tog del av. I vägledningen står det skrivet om frågor kring toalett och omklädning för elever med könsöverskridande identitet. Det som vägledningen föreslår är att skolan ska erbjuda ett tredje alternativ, det står inget om att elever med könsöverskridande identitet ska få byta om i tjejernas/killarnas omklädningsrum.

Alla elever har närvaroplikt enligt skollagen och de måste få förutsättningar att delta på idrotten på lika villkor. Det gäller för A och för alla andra elever. Skolan har varit

tvungen att beakta alla elevers behov av trygghet och säkerhet. Det är heller inte lämpligt med enskilda beslut för enskilda elever, utan skolan behöver ha en generell regel. Det är dessutom inte lämpligt att fatta beslut baserat på vad vad klasskamrater eller deras föräldrar tycker. Om någon klasskamrat ändrar sig kan ju skolan behöva justera beslutet. Ett beslut måste kunna gälla under tid. Omklädningsituationen är en av de mest otrygga i skolmiljön. A och hennes klasskamrater är dessutom i en ålder där stor fysisk och psykisk utveckling sker i och med puberteten. De förändringarna kan leda till att barn blir disharmoniska, och det är vanligt med nedstämdhet angående utseendet. Barnen kan känna sig generade. Trygghet i omklädningsrummen är av väsentlig betydelse. I skolan går det dessutom många elever med olika kulturell och religiös bakgrund som kan göra det svårt med ombyte med elever med motsatt biologiskt kön. Dessutom kom det många flyktingar till Sverige under den aktuella perioden. Skolan har vidare ett ansvar för eleverna enligt arbetsmiljölagen. I Arbetsmiljöverkets föreskrifter finns det krav på att det ska finnas skilda omklädningsrum för män och kvinnor. Skolan måste utgå från definitionen av könstillhörighet enligt lag, vilket baseras på biologiskt kön. Skolan har cirka 1 200 elever, som alla har en eller flera idrottslektioner varje vecka. Totalt finns det åtta omklädningsrum på skolan, plus det omklädningsrum som A använder. Trycket på omklädningsrummen är stort och det är vanligt med överlappning mellan klasser. Olika åldersgrupper kan blandas. Det går således inte bara att se till individerna i en klass när man ska besluta om frågor som den aktuella, utan skolan måste se till alla elever och deras intresse av att kunna byta om på ett tryggt sätt. Detta var saker skolledningen tog fasta på vid sitt beslut.

UTREDNING

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På Byråns begäran har vittnesförhör hållits med A:s bägge vårdnadshavare och Karin Henriksson (Barnrättsbyrån). På Stadens begäran har vittnesförhör hållits med Happy Hilmarsdottir (dåvarande rektor på skolan).

Parterna har även åberopat skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Allmänna utgångspunkter

Enligt 2 kap. 5 § diskrimineringslagen är diskriminering förbjuden i skol- och utbildningsverksamhet. Enligt 1 kap. 4 § avses med indirekt diskriminering att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med t.ex. viss könsöverskridande identitet eller uttryck, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet. Med könsöverskridande identitet eller uttryck avses enligt 1 kap. 5 § i samma lag att någon inte identifierar sig som kvinna eller man eller genom sin klädsel eller på annat sätt ger uttryck för att tillhöra ett annat kön. Det följer av 5 kap. 1 § diskrimineringslagen att den som bryter mot förbuden mot diskriminering ska betala diskrimineringsersättning för den kränkning som överträdelsen innebär.

Om den som anser sig ha blivit diskriminerad visar omständigheter som ger anledning att anta att han eller hon har blivit diskriminerad eller utsatt för repressalier, är det svaranden som ska visa att diskriminering inte har förekommit (6 kap. 3 § diskrimineringslagen).

Frågan i målet är om Staden indirekt har diskriminerat A genom skolans beslut som medfört att A inte får byta om i tjejernas omklädningsrum trots att hon identifierar sig som tjej samt hänvisa A till ett könsneutralt duschutrymme.

Begreppet indirekt diskriminering består av tre rekvisit: särskilt missgynnande, jämförelse och intresseavvägning. I de två första rekvisiten, missgynnande och jämförelsen, finns kravet på att det ska finnas ett orsakssamband med diskrimineringsgrunden. Det ska handla om ett särskilt missgynnande som har

samband med diskrimineringsgrunden. Det handlar om missgynnande effekter som uppstår när kriterier eller bestämmelser tillämpas. Det som typiskt sett är förenat med faktisk förlust, obehag eller liknande är missgynnande. Avgörande är att en negativ effekt inträder, inte vilken orsak som kan ligga bakom missgynnandet. En faktisk jämförelse ska göras mellan den grupp som personen tillhör och någon annan grupp. Bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet ska typiskt sett missgynna personen som tillhör en viss grupp. Detta första led av prövningen består av rättsfakta som käranden ska bevisa, dvs. det särskilda missgynnandet genom den faktiska jämförelsen. Därefter kommer det andra ledet bestående av motbevisfakta som handlar om vad svaranden kan ha för sakliga skäl för sitt handlande. Förbudet mot indirekt diskriminering är en intresseavvägningsregel uppbyggd kring ett proportionalitetstest, den s.k. proportionalitetsprincipen. Proportionalitetstestet består av en prövning av tre förutsättningar: om det finns ett berättigat syfte med bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet och om det är såväl lämpligt som nödvändigt att tillämpa bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet i den aktuella situationen. *Se JUNO, Diskrimineringslagen, Susanne Fransson, Eberhard Stüber, JUNO version 2, senast uppdaterad 2017-01-01, kommentaren till 1 kap. 4§ diskrimineringslagen.*

Tingsrättens bedömning

Vid bedömningen av om indirekt diskriminering föreligger kan först och främst konstateras att det aktuella beslutet får anses vara neutralt i sin utformning. I praktiken får det dock effekt för personer med könsöverskridande identitet. Frågan är då om beslutet är förenat med faktisk förlust, obehag eller liknande så att det kan bedömas som ett särskilt missgynnande. I förarbetena till diskrimineringslagen (prop. 2007/08:95 s. 496) har det redogjorts för när diskrimineringsgrunden könsöverskridande identitet eller uttryck inte ger rätt till skydd. Där står det bl.a. att en arbetsgivare, utbildningsanordnare eller annan inte måste inrätta särskilda omklädningsrum, toaletter etc. I detta fall är det ostridigt att skolan har inrättat ett särskilt omklädningsrum, vilket alltså går längre än vad som föreskrivs i förarbetena.

Tingsrätten kan därtill konstatera att vården har rekommenderat att skolan bemöter A i den upplevda könsidentiteten samt att vården bedömer att det skulle vara gynnsamt för A att i möjligaste mån få tillhöra den grupp hon identifierar sig i. Vården har därför rekommenderat att särskilda hänsyn ska visas A och att anpassningar ska göras på ett sådant sätt som passar henne. Vården har således inte uttryckligen sagt att skolan bör besluta att A ska få byta om tillsammans med tjejerna. Till detta kommer att tingsrätten inte anser att A har tvingats byta om i det könsneutrala omklädningsrummet i och med att flera alternativ för ombyte oomtvistat har erbjudits henne.

Byrån har påstått att omklädningsrummet inte är jämförbart med övriga omklädningsrum. A:s pappa har under sitt förhör berättat att A sagt att omklädningsrummet var ett ganska ostädat duschrum som luktade illa och att det var obehagligt. Av förhöret med Happy Hilmarsdottir och det foto som Staden åberopat framgår det dock att samma faciliteter och funktioner finns i det könsneutrala omklädningsrummet som i de övriga omklädningsrummen samt att det är av samma skick som övriga omklädningsrum. Tingsrätten konstaterar således att A har haft möjlighet att byta om och att delta på idrotten på ett likvärdigt sätt som alla andra elever. Hon har således inte begränsats i aktiviteter eller val, och skolan har därmed inte heller agerat i strid med skolans likabehandlingspolicy.

A:s vårdnadshavare och Karin Henriksson har beskrivit att A mådde dåligt av skolans beslut att hon inte fick byta om i tjejernas omklädningsrum. Det har dock också framkommit att A samma vinter fick det svårare överlag i skolan och att hon kände sig dålig i flera ämnen och att hon var trött. A:s pappa har berättat att hennes mående kan ha påverkats av att hon kom ut som transperson och bytte namn vid samma tidpunkt. Han har också uppgett att A upplevde att hon inte fått vara med och bestämma vilket gjorde henne besviken. Även Karin Henriksson har berättat att A upplevde beslutet som kränkande och att hon var missnöjd med att skolan inte mött hennes önskan bättre. Tingsrätten anser att skolans beslut om att A inte fick byta om tillsammans med tjejerna i och för sig har påverkat A. Samtidigt konstaterar tingsrätten att A:s situation

och mående verkar ha påverkats av en rad olika faktorer den aktuella tidsperioden och att Byrån inte kunnat konkretisera vad beslutet fått för effekt för A:s mående.

Sammantaget anser tingsrätten att Byrån inte visat sådana omständigheter som ger anledning att anta att A har blivit diskriminerad. Beslutet att A inte får byta om i tjejernas omklädningsrum trots att hon identifierar sig som tjej samt att hon hänvisats till att byta om i ett könsneutralt duschutrymme har således inte inneburit ett särskilt missgynnande av A. Redan på grund av detta ska käromålet ogillas.

Om det aktuella beslutet ändå skulle anses utgöra ett särskilt missgynnande anser tingsrätten att det funnits ett berättigat syfte med beslutet och att det har varit såväl lämpligt som nödvändigt att tillämpa beslutet i den aktuella situationen. Skälen till det är följande.

I förarbetena till diskrimineringslagen uttalas bl.a. följande angående hur prövningen ska gå till (se prop. 2007/08:95 s. 491 f.). För att en åtgärd som typiskt sett har negativa effekter för en viss grupp ska vara tillåten ska två krav vara uppfyllda. För det första måste syftet vara objektivt sett godtagbart. Syftet måste vara värt att skydda i sig och vara tillräckligt viktigt för att motivera att det ges företräde framför principen om icke-diskriminering. För det andra måste medlet för att uppnå syftet vara lämpligt och nödvändigt, vilket innebär att, om det finns andra icke-diskriminerande handlingsalternativ eller medel för att uppnå ett i sig godtagbart syfte, utgör missgynnandet i princip indirekt diskriminering i strid med lagen. Intresseavvägningen anses innebära att exempelvis en bestämmelse kan prövas utifrån verksamhetsbehovet hos arbetsgivaren, utbildningssamordnaren, myndigheten etc.

Staden har gjort gällande att Staden har haft sakliga skäl till varför A inte har fått byta om i omklädningsrummen avsedda för tjejer samt att regeln om att enbart tjejer med kvinnligt juridiskt och biologiskt kön får byta om i dessa omklädningsrum har ett berättigat syfte och den aktuella tillämpningen är lämplig och nödvändig för att uppnå syftet med regeln. Det är Staden som har bevisbördan för detta.

Happy Hilmarsdottir har under sitt förhör berättat bland annat följande. Det var praxis på skolan att eleverna bytte om i det omklädningsrum som var avsett för dem med samma biologiska kön. Att elever inte ville byta om i det omklädningsrum där de hade sitt biologiska och juridiska kön hade kommit på tal tidigare, men hon hade aldrig varit med om situationen att en elev ville byta om med det andra biologiska och juridiska könet. En bit in på hösten 2017 kom önskemålet om att A ville byta om med tjejerna. Till en början försökte skolan använda den praxis skolan redan hade. Skolan hade tidigare utarbetat alternativa lösningar för ombyte eftersom det fanns andra elever som inte ville byta om i de vanliga omklädningsrummen. Det fanns därför ett dokument med flera sammanställda alternativ. Skolan rådfrågade grundskolechefen och Stadens juristavdelning för att efterhöra hur andra skolor löst liknande situationer. Skolan kom då fram till att skolan inte kunde tillämpa reglerna på annat sätt än tidigare. Skolan kunde inte heller tillämpa en enskild lösning för A. Skolan erbjöd därför A alla olika alternativ för att hitta en lösning. Skolan erbjöd till sist ett tredje alternativt omklädningsrum. Skolan försökte tillgodose A:s behov av trygghet och erbjöd därför att en vuxen kunde vara med vid ombytet, att klasskamrater kunde följa med till omklädningsrummet eller att A själv kunde gå dit. Alla elever som hade behov av det sättet att byta om skulle erbjudas samma alternativ. Det gick många nyanlända elever på skolan, och för dem skulle det vara svårt och obehagligt och kanske omöjligt att byta om tillsammans med någon med ett motsatt biologiskt kön. Hon bedömde att även andra elever kunde uppleva det som obehagligt. Flera elever skulle komma in i puberteten snart. Omklädningsrummen användes av cirka 1 200 elever, och ibland bytte flera olika klasser om samtidigt. Skolan gjorde en intresseavvägning och försökte hitta olika lösningar.

Tingsrätten anser att skolan, utifrån den verksamhet som bedrivs där, har att ta hänsyn till samtliga elever i skolan i sitt beslutsfattande. Alla elever omfattas av skolplikt och alla elever måste därför få trygga förutsättningar att genomföra sin skolgång. I sin bedömning har skolan därför haft att beakta att många elever befinner sig i puberteten och att många elever har olika religiösa och kulturella bakgrunder. Skolan är dessutom

skyldig att följa arbetsmiljölagen. Enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter uppställs krav på att omklädningsrum ska vara skilda för män och kvinnor. Tingsrätten anser att skolan i det avseendet har haft att utgå från den rättsliga definitionen av begreppet kön vilken är rent biologisk. Mot den bakgrunden måste beslutet att elever som inte vill byta om i det könsdefinierade omklädningsrum som eleven biologiskt tillhör kan använda ett tredje utrymme anses ha kommit till med ett objektivt sett berättigat syfte.

Som anförts ska tingsrätten i denna del ta ställning till om beslutet har varit lämpligt och nödvändigt för att uppnå syftet. Tingsrätten konstaterar i denna del att skolan har fört en dialog med A och A:s vårdnadshavare för att hitta en bra lösning samt att skolan har övervägt samt erbjudit A flera olika alternativ för ombyte. Tingsrätten delar Stadens inställning att skolan inte bör fatta beslut i enskilda fall, utan att skolan bör ha generella beslut som kan tillämpas på alla elever över tid. Till detta kommer att skolan har undersökt olika lösningar, och då särskilt tagit fast på Diskrimineringsombudsmannens vägledning "Lika rättigheter i skolan – ett stöd i skolans likabehandlingsarbete". I vägledningen anges under rubriken "Främja likabehandling oavsett könsidentitet eller könsuttryck" att vissa skolor har tre omklädningsrum (tjejer, killar, blandat) och att andra skolor erbjuder elever att byta om i personalens omklädningsrum. Hytter eller toaletter med dusch är ett alternativ. Skolan har således i detta fall erbjudit just sådana alternativ som Diskrimineringsombudsmannen rekommenderar. Tingsrätten anser därför att Stadens beslut har varit både nödvändigt och lämpligt. Även på grund av detta ska käromålet ogillas.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska Byrån ersätta Staden för dess rättegångskostnad. Det yrkade beloppet är skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (TR-02)

Ett skriftligt överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha inkommit till tingsrätten senast den 10 januari 2020. Prövningstillstånd krävs.

Hanna Björklund

STOCKHOLMS TINGSRÄTT

INKOM: 2019-03-28

MÅLNR: FT 4509-19

AKTBIL: 5

Skolans omklädningsrum

Eriksdalsskolan värnar om att vara en trygg, trivsamt och inkluderande skola där alla elever erbjuds möjlighet och förutsättningar för att utvecklas och lära. Skolledningen har tillsammans med skolpersonalen och eleverna ett ansvar att bedriva verksamheten på ett sådant sätt där alla elever inkluderas och ingen elev utsätts för någon slags kränkande behandling.

Skolledningen har utifrån en avvägning av flera intressen och rättigheter beslutat att elever som av olika skäl inte vill byta om i det könsdefinierade omklädningsrum som eleven biologiskt tillhör kan använda en tredje utrymme med en tidsprogrammerad låsbricka.

Happy Hilmarsson
Rektor
Eriksdalsskolan

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.

5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se